

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**
Кафедра страхування, банківської справи та ризик-менеджменту

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ»**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ ТА
РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»**

Затверджено Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 6 від 11 грудня 2018 р.)

ЗМІСТ

Вступ

Модуль 1. Гроші та кредит.

Рекомендована література

Модуль 2. Ринок фінансових послуг.

Рекомендована література

Модуль 3. Фінансовий ризик-менеджмент.

Рекомендована література

ВСТУП

Вступник до магістратури економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на освітньо-професійну програму «Фінансові послуги та ризик-менеджмент» на заочну форму навчання повинен мати фундаментальні та спеціальні уміння та знання, які характеризують сформованість його інтелектуальних якостей для здобуття освітнього ступеня магістра.

Метою вступного іспиту до магістратури за освітньо-професійною програмою «Фінансові послуги та ризик-менеджмент» є формування контингенту студентів, найбільш здібних до успішного опанування дисциплін означеної спеціальності шляхом оцінки сформованих у вступників знань, умінь та навичок.

Вимоги до здібностей та рівня підготовки вступників. Успішне засвоєння навчальної програми освітнього ступеня магістр за освітньо-професійною програмою «Фінансові послуги та ризик-менеджмент» потребує від вступника наявності базової вищої освіти за відповідною спеціальністю згідно «Правил прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка», а також здібностей до оволодіння знаннями, уміннями та навичками в галузі соціально-економічних та професійно-орієнтованих дисциплін.

Зміст програми вступних іспитів. Програма вступного іспиту до магістратури за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на освітньо-професійну програму «Фінансові послуги та ризик-менеджмент» має інтегрований характер і включає питання трьох модулів:

Модуль 1. Гроші та кредит.

Модуль 2. Ринок фінансових послуг.

Модуль 3. Фінансовий ризик-менеджмент.

Порядок проведення вступних випробувань визначається «Правилами прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка».

Формою проведення вступного випробування до магістратури зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на освітньо-професійну програму «Фінансові послуги та ризик-менеджмент» є письмовий іспит.

МОДУЛЬ 1. ГРОШІ ТА КРЕДИТ

1.1. Економічна природа та функції грошей

Походження грошей. Теорії походження грошей: раціоналістична та еволюційна. Роль держави у творенні грошей. Сутність грошей. Форми грошей та їх еволюція. Повноцінні та неповноцінні гроші, перехідні форми грошей. Повноцінні гроші (товарні та металеві гроші). Роль золота та срібла в еволюції грошей. Чинники, що зумовили виокремлення золота та срібла як загального еквіваленту. Демонетизація золота. Перехідні форми грошей (паперові гроші, що були забезпечені золотими, срібними монетами, мідні монети). Сутність білонної монети, причини її виникнення. Неповноцінні гроші (паперові гроші, що нерозмінні на золото, білонні монети, депозитні гроші, квазігроші). Сутність банківських грошей та банкнот зокрема. Характеристика квазігрошей: векселі, чеки, довгострокові депозити. Вексель: сутність, класифікація (простий, переказний), визначення термінів, що пов'язані з вексельним обігом (акцепт, індосамент, аваль, алонж). Чек: сутність, класифікація. Функції грошей. Класичний підхід (К. Маркс): міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші. Сучасний підхід (Дж. М. Кейнс, Л. Харріс): міра вартості, засіб обігу, засіб платежу. Тезаврація золота. Якісні властивості грошей. Роль грошей у розвитку економіки.

1.2. Грошовий оборот, грошова маса та її структура

Сутність та економічна основа грошового обороту. Проблеми у висвітленні суті грошового обороту. Характеристика суб'єктів грошового обороту. Конституційні ознаки грошового обороту: єдність і безперервність. Модель грошового обороту. Структура грошового обороту. Структура грошового обороту за економічним змістом: грошовий обіг та фінансово-кредитний оборот, який складається з двох ланок: фіскально-бюджетний оборот та кредитний оборот. Характерні ознаки грошового обігу: еквівалентність, безповоротність, пряmolінійність. Характерні ознаки фіскально – бюджетного обороту: нееквівалентність, безповоротний рух грошей. Характерні ознаки кредитного обороту: нееквівалентність, тимчасове користування, дохідність, поворотність. Структура грошового обороту за формою грошей, в якій відбувається грошовий оборот: безготівковий та готівковий. Сутність грошової маси та грошових агрегатів. Грошові агрегати в Україні: M0, M1, M2, M3, їх характеристика. Сутність грошової бази. Швидкість обігу грошей та її формальне визначення. Закон грошового обігу. Механізм зміни маси грошей в обороті. Грошово-кредитний мультиплікатор та його значення. Механізм грошово-кредитної мультиплікації.

1.3. Теорії грошей, їх еволюція та практика використання

Методологічні основи кількісної теорії грошей. Напрями кількісної

теорії грошей: класична кількісна теорія, неокласична кількісна теорія, кейнсіанський напрям, сучасний монетаризм, кейнсіансько-монетаристський синтез. Характеристика кожного напрямку теорій грошей, визначення засновників та з'ясування основних положень кожного з напрямів. Виявлення відмінностей між зазначеними напрямками.

1.4. Грошовий ринок, формування попиту та пропозиції на гроші

Сутність грошового ринку. Інструменти грошового ринку: боргові (облігації, векселі, кредитні угоди тощо) та неборгові (акції). Структура грошового ринку. Структура грошового ринку за видами інструментів, що застосовуються для переміщення грошей від продавців до покупців: ринок позичкових зобов'язань, ринок цінних паперів, валютний ринок. Структура грошового ринку за інституційними ознаками грошових потоків: фондовий ринок, ринок банківських кредитів, ринок послуг небанківських фінансово-кредитних установ. Структура грошового ринку за економічним призначенням грошових коштів, що купуються на ринку: ринок грошей та ринок капіталів. Ринок грошей – ринок короткострокових капіталів (до 1 року). Ринок капіталів - ринок довгострокових капіталів (понад 1 рік). Первинний та вторинний ринки. Поняття попиту на гроші. Цілі та мотиви попиту на гроші: транзакційний, спекулятивний мотиви та мотив завбачливості. Чинники впливу на попит грошей: зміна обсягів виробництва (зміна абсолютного рівня цін, зміна реального обсягу), швидкість обігу грошей, зміна норми процента, інфляція тощо. Графічне зображення попиту на гроші. Поняття пропозиції грошей. Чинники формування пропозиції грошей: зміна норми обов'язкового резервування, зміна типової ринкової процентної ставки, зміна багатства, тінізація підприємницької діяльності тощо. Графічне зображення пропозиції грошей. Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Особливості попиту та пропозиції на гроші в умовах глобальних фінансових криз.

1.5. Ринок позичкових капіталів та позичковий процент

Сутність та структура фінансового ринку. Ринок позичкових капіталів. Національний та міжнародний ринки позичкових капіталів. Сутність позикового відсотка, його основні функції та економічні межі. Види позичкових процентів. Ціноутворення на ринку позичкових капіталів: крива попиту, пропозиції, ринкова ставка проценту. Фактори, що впливають на формування процентної ставки на макро- та мікроекономічному рівнях. Номінальна та реальна процентні ставки. Скорочена та розгорнута формула номінальної процентної ставки. Формули простих та складних відсотків. Ануїтети.

1.6. Сутність та еволюція грошових систем

Сутність, призначення та структура грошової системи. Елементи грошової системи: найменування грошової одиниці; масштаб цін; види та купюрність грошових знаків, які мають статус законного платіжного засобу;

регламентування безготівкових грошових розрахунків; регламентація готівкового грошового обороту; регламентація режиму валютного курсу та операцій з валютними цінностями; регламентація режиму банківського процесу; державні органи, які здійснюють регулювання грошового обороту та контроль за дотриманням чинного законодавства. Класифікація грошових систем: залежно від форми, в якій функціонують гроші (системи металевих грошей: біметалізм, монометалізм; системи паперово-кредитного обігу); за характером економічної системи (ринкові, неринкові); за характером регулювання національної валютної системи (відкриті, закриті). Біметалізм: визначення, види (система подвійної валюти, система паралельної валюти, система кульгаючої валюти). Монометалізм: визначення, характерні риси, види (мідний, срібний, золотий). Золотий монометалізм: золотомонетний, золотозлитковий, золотодевізний стандарти. Характерні риси сучасних грошових систем. Становлення та розвиток грошової системи України.

1.7. Інфляція та дефляція: причини та наслідки

Сутність інфляції. Види інфляції: за формами прояву інфляції (цінова інфляція, інфляція заощаджень, девальвація); за темпами знецінення грошей (повзуча, помірною або відкритою, галопуюча, гіперінфляція); за чинниками, що призводять до інфляційних процесів (інфляція витрат, інфляція попиту). Характеристика причин інфляції. Економічні та соціальні наслідки інфляції. Державне регулювання інфляції. Особливості інфляції в Україні. Сутність та причини дефляції. Наслідки дефляції. Сутність грошових реформ. Класифікація грошових реформ: за глибиною реформаційних заходів (структурні реформи та реформи часткового типу); за порядком введення в обіг нових грошей (одномоментні реформи та реформи паралельного типу). Особливості проведення грошової реформи в Україні.

1.8. Валютний ринок та валютні системи

Сутність валюти та валютних відносин. Класифікація валют: за емітентською належністю валюти (національна, іноземна, колективна); за режимом використання валюти (конвертовані та неконвертовані). Передумови запровадження конвертованості валюти. Класифікація конвертованості валюти: за повнотою конвертації (повна, часткова); за видами суб'єктів (зовнішня, внутрішня). Сутність валютного ринку. Види валютних ринків. Функції та операції валютного ринку. Чинники, що визначають кон'юнктуру валютного ринку. Сутність валютного курсу. Фактори, що впливають на формування валютного курсу. Економічні основи валютних курсів. Режими валютних курсів. Регулювання валютних курсів. Сутність валютної системи. Національна та світова валютні системи. Елементи національної валютної системи. Сутність валютного регулювання. Становлення та розвиток валютної системи України. Елементи світової валютної системи. Історичний аспект розвитку світових валютних систем: світова валютна система, заснована на золотому стандарті; світова валютна система, заснована на золотодевізному стандарті (Генуезька конференція

1922 р.); Бреттонвудська валютна система (1944 р.); Ямайська валютна система (1978 р.). Міжнародні регіональні валютні системи. Міжнародні ринки грошей та капіталів.

1.9. Кредит у ринковій економіці

Загальні передумови та економічні чинники, що обумовлюють необхідність кредиту. Розвиток кредитних відносин. Лихварський капітал. Позичковий капітал. Відмінності між позичковим та лихварським капіталом. Суть та специфічні ознаки кредиту, його взаємозв'язок з іншими економічними категоріями. Принципи кредитування. Суб'єкти кредитних відносин: кредитор, позичальник. Об'єкти кредитних відносин. Поняття економічних меж кредиту, причини і наслідки їх порушення. Функції кредиту: перерозподільна, емісійна, контрольна, стимулююча. Роль кредиту у розвитку економіки та соціальної сфери. Форми кредиту: 1) залежно від об'єкту кредитних відносин; 2) за суб'єктами кредитних відносин. Натуралістична та капіталотворча теорії кредиту. Кредитні відносини в умовах глобальних фінансових криз.

1.10. Організація кредитування в сучасних умовах

Принципи раціонального кредитування. Механізм кредитування. Основні елементи механізму кредитування (розгляд заявки позичальника на отримання кредиту; аналіз кредитоспроможності позичальника; розробка умов позики, визначення порядку забезпечення кредиту, гарантій повернення позики, підготовка та оформлення кредитних документів; контроль за кредитною операцією). Кредитоспроможність позичальника: юридичної особи, фізичної особи. Особливості визначення кредитоспроможності окремих груп позичальників. Кредитні документи (вексель, облігація, казначейське зобов'язання, ощадний, депозитний сертифікати, заставний лист, кредитна картка, кредитний договір тощо). Загальна характеристика кредитних документів. Значення кредитних документів для організації кредитних відносин. Форми забезпечення повноти й своєчасності повернення кредитів: застава рухомого чи нерухомого майна, цінні папери, передача контрактів, дебіторської заборгованості, забезпечення коштовними металами, гарантія, порука.

1.11. Фінансові посередники ринку позичкових капіталів

Сутність та особливості фінансового посередництва. Види фінансового посередництва. Сутність, структура, функції фінансових посередників у розрахунках. Сутність, структура, функції фінансових посередників у кредитуванні. Комерційні банки як складова банківської системи. Центральні банки та їх місце в банківській системі. Парабанківські фінансові посередники: страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії та взаємні фонди грошового ринку, фінансові компанії, благодійні фонди, кредитні спілки, ломбарди, міжбанківські об'єднання. Супрабанківські фінансові посередники: Світовий банк, МВФ, ЄБРР та інші міжнародні

кредитні інститути. Особливості формування фінансового посередництва в Україні.

1.12. Центральний банк в системі фінансового посередництва

Структура та принципи організації центральних банків. Функції центрального банку (емісійний центр країни, банк Уряду, банк банків, розробка та реалізація грошово-кредитної політики). Завдання центрального банку. Поняття грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитної політики (державні цінні папери, цінні папери центрального банку, процентні ставки, норми обов'язкового резервування, інше). Механізм реалізації грошово-кредитної політики. Функції та операції Національного банку України. Трансмісійний механізм грошово-кредитної політики та фактори, що визначають його дієвість. Економічна сутність та призначення кредитів Національного банку. Особливості діяльності центральних банків в умовах глобальних фінансових криз. Регулювання діяльності кредитних установ. Система центральних банків Європи.

1.13. Кредити банків

Сутність та функції банків. Джерела формування кредитних ресурсів банку. Механізм банківського кредитування. Первісні кредитні послуги: прямі та непрямі. Посередництво у кредиті. Прямі первісні кредитні послуги: контокорентний кредит, ломбардний кредит, дисконтний кредит, споживчий та іпотечний кредити. Непрямі первісні кредитні послуги: акцептний кредит, авальний кредит. Похідні кредитні послуги (посередництво у кредиті). Міжбанківські кредити: горизонтальний та вертикальний рівні.

1.14. Кредити парабанківських (небанківських) фінансових посередників

Страхові компанії: організаційні форми, основні функції, роль у кредитній системі. Особливості кредитних вкладень страхових компаній з різною спеціалізацією: страхування життя, страхування майна тощо. Пенсійні фонди: державні та приватні. Особливості формування та використання ресурсів пенсійних фондів різних форм власності. Інвестиційні фонди: місце у кредитній системі. Спеціалізація вкладень інвестиційних фондів. Взаємні фонди грошового ринку. Фінансові компанії. Кредитні спілки: особливості організації та напрямків вкладення коштів. Благодійні фонди. Ломбарди. Поняття лізингу. Суб'єкти та об'єкти лізингу. Класична схема здійснення лізингу. Переваги та недоліки лізингу. Фінансовий та оперативний лізинг. Різновиди лізингу Істотні умови лізингового договору. Методи розрахунку лізингових платежів: метод складових та метод коефіцієнтів (ануїтетів). Історичний аспект факторингових послуг. Поняття факторингу. Суб'єкти, об'єкти факторингу. Ознаки факторингу. Види факторингу. Форми здійснення факторингових операцій. Методи управління факторингом. Умови договору факторингу. Угода про повне обслуговування. Факторингові платежі: плата за управління та плата за дисконтні операції.

1.15. Кредити міжнародних фінансово-кредитних установ

Міжнародний валютний фонд: структура, основні функції та завдання. Поняття супранаціональних банків. Світовий банк (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороннє агентство гарантування інвестицій, Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних конфліктів, Спеціальний фонд допомоги Африці південніше Сахари): основні функції та завдання. Європейський інвестиційний банк. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжамериканський банк розвитку. Африканський банк розвитку. Азіатський банк розвитку. Банк міжнародних розрахунків.

1.16. Фірмові кредити

Поняття фірмових кредитів. Види фірмових кредитів. Комерційний кредит. Суб'єкти та об'єкти комерційного кредиту. Мета комерційного кредиту. Економічні межі комерційного кредиту. Механізм комерційного кредиту. Дисконт (облік) векселя. Редисконтування векселя. Ризики у комерційному кредитуванні. Переваги та недоліки комерційного кредиту. Франчайзинг. Види франчайзингу. Переваги та недоліки франчайзингу. Франчайзинг в Україні. Облігаційні кредити.

1.17. Державний кредит

Державний кредит. Види державного кредиту: 1) залежно від того, хто є позичальником; 2) залежно від місця одержання кредиту; 3) за строками; 4) залежно від порядку оформлення кредитних відносин; 5) за дохідністю; 6) за методами розміщення. Бюджетний дефіцит. Види бюджетного дефіциту та причини його виникнення. Показники бюджетного дефіциту. Державний борг. Структура внутрішнього державного боргу. Причини виникнення державного внутрішнього боргу. Інструменти внутрішнього державного боргу. Державні цінні папери. Види державних цінних паперів. Обслуговування внутрішнього державного боргу та методи управління ним. Бюджетні позики. Розвиток державного кредиту в Україні. Зовнішній державний борг. Причини виникнення зовнішнього державного боргу. Можливості держави на міжнародному ринку позичкових капіталів. Загальна характеристика традиційних зовнішніх боргових зобов'язань держав (єврооблігації, зовнішні облігації, синдіковані кредити, фідучіарні позики тощо). Оформлення кредитних угод держави на міжнародному ринку позичкових капіталів. Фінансова безпека держави. Україна та її місце на міжнародному ринку позичкових капіталів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Версаль Н.І. Теорія кредиту: навч. посібник / Н. І. Версаль, Т. В. Дорошенко. - К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007.- 481 с.

2. Гроші та кредит: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / І. О. Лютий [та ін.] ; [за заг. ред. проф. І. О. Лютого] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Київський університет, 2010. - 559 с.
3. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Савлук та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України М. І. Савлука ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - 6-те вид., переробл. і допов. - К. : КНЕУ, 2011. - 590 с.
4. Гроші і кредит: підручник / О.М. Колодізев, В.Ф. Колесніченко. - К.: Знання, 2010. - 615 с.
5. Гроші та кредит: навч. посіб. у схемах і табл. / [О. О. Примостка та ін.] ; за заг. ред. О. О. Примостки ; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - Київ : КНЕУ, 2015. - 263 с.
6. Гроші та кредит: практикум [Текст] : навч. посіб. / О. В. Шишкіна, М. В. Дубина ; Чернігів. нац. технол. ун-т. - Чернігів : Брагинець О. В. [вид.], 2017. - 273 с.
7. Гроші та кредит: теорія і практика (у схемах і таблицях) [Текст] : навч. посіб. / О. В. Шишкіна, М. В. Дубина ; Чернігів. нац. технол. ун-т. - Чернігів : Брагинець О. В. [вид.], 2018. - 570 с.

МОДУЛЬ 2. РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

2.1. Економічні та інституційні основи функціонування ринку фінансових послуг

Сутність фінансового посередництва. Відмінність фінансового посередництва від торгового посередництва. Функції фінансових посередників. Вплив змін у фінансових системах на діяльність фінансових посередників. Характеристика фінансової послуги та її основні ознаки. Класифікація фінансових послуг. Прийнятність фінансової послуги. Сутність, функції та структура ринку фінансових послуг. Сегментація ринку фінансових послуг за видами діяльності фінансових посередників та фінансовими активами. Фінансова інклюзія. Фінансові інновації на ринку фінансових послуг.

2.2. Регулювання діяльності учасників ринку фінансових послуг

Необхідність та цілі регулювання діяльності учасників ринку фінансових послуг. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Функції Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Проект SPLIT. Форми державного регулювання ринку фінансових послуг. Основні моделі наглядових систем: секторна, за завданнями, єдиного нагляду. Розвиток саморегулювання на ринку фінансових послуг. Діяльність саморегулювних організацій на ринку фінансових послуг, їх функції.

2.3. Банківські послуги

Необхідність та сутність банківських послуг. Банківські операції, банківські послуги, банківські продукти. Класифікація банківських послуг. Традиційні та нетрадиційні банківські послуги. Депозитні та кредитні послуги банків. Діяльність банків на ринку грошових переказів. Банківські послуги з платіжними картками. Види платіжних карток. Еквайринг банківських карток. Private Banking: сутність, передумови розвитку та особливості здійснення. Місце і роль банків у функціонуванні ринку фінансових послуг України.

2.4. Лізингові послуги

Сутність, функції та види лізингу. Суб'єкти лізингових відносин. Предмет лізингу. Прямий та непрямий лізинг. Оперативний та фінансовий лізинг: спільні ознаки та відмінності. Сублізинг. Етапи надання послуги фінансового лізингу. Права та обов'язки лізингодавця та лізингоодержувача. Методи розрахунку лізингових платежів. Регулярні (постійні платежі, платежі зі змінним відшкодуванням вартості предмета лізингу, платежі з відшкодуванням вартості предмета лізингу рівними частинами) та

нерегулярні лізингові платежі. Графік лізингових платежів. Напрями державної підтримки розвитку лізингу. Особливості розвитку ринку лізингових послуг в Україні.

2.5. Факторингові послуги

Сутність і функції факторингу. Відмінність між факторинговими послугами та банківським кредитуванням. Учасники факторингової операції. Класифікація факторингу за основними ознаками. Повне факторингове обслуговування. Факторинг без права та з правом регресу. Порядок надання факторингової послуги. Види міжнародного факторингу. Визначення вартості факторингових послуг. Особливості розвитку факторингу в Україні.

Форфейтинг: передумови виникнення та економічний зміст. Відмінність між форфейтингом та факторингом. Особливості надання форфейтингової послуги та основні ризики учасників форфейтингової угоди.

2.6. Страхіві послуги

Ринок страхових послуг. Страхіві послуги та особливості їх реалізації. Страхіві посередники. Укладення та ведення страхової угоди. Страхіві послуги у сфері страхування життя. Страхіві послуги у сфері пенсійного страхування. Страхіві послуги у сфері страхування від нещасних випадків. Страхіві послуги у сфері сільськогосподарського страхування. Страхіві послуги у сфері страхування автотранспортних засобів.

2.7. Фінансові послуги кредитних спілок

Необхідність та сутність кредитної кооперації. Особливості створення та основні принципи діяльності кредитних спілок. Види господарської діяльності кредитних спілок. Капітал кредитної спілки та джерела його формування. Основні види внесків до кредитних спілок. Організація залучення внесків. Особливості надання кредитних послуг кредитною спілкою. Класифікація позичок кредитних спілок. Кредитна політика кредитної спілки. Нормативи діяльності кредитних спілок. Діяльність саморегулювальних організацій у сфері кредитної кооперації. Особливості розвитку кредитних спілок в Україні.

2.8. Ломбардні послуги

Необхідність та сутність ломбардної діяльності на ринку фінансових послуг. Особливості організації діяльності ломбардів. Основні напрями діяльності ломбардів. Фінансові послуги ломбарду. Кредитні послуги ломбарду. Договір фінансового кредиту та його зміст. Договір застави. Використання рухомого та нерухомого майна при ломбардному кредитуванні. Супутні послуги ломбарду. Способи продажу заставленого майна ломбардами. Реалізація заставленого майна з аукціонів. Облікова та реєструюча системи ломбарду. Саморегулювання у сфері ломбардної діяльності. Особливості діяльності ломбардів в Україні.

2.9. Фінансові послуги з довірчого управління

Особливості фінансових відносин, що виникають у сфері довірчого управління. Суб'єкти довірчого управління. Основні види трастів: забезпечувальний; охоронний; благодійний; голосуючий. Форми довірчого управління майном: повне довірче управління, довірче управління за узгодженням, довірче управління за наказом. Активні та пасивні послуги з довірчого управління. Послуги з довірчого управління для фізичних осіб. Заповідальний траст. Прижиттєвий траст. Опікунство й забезпечення зберігання майна та фінансових активів. Агентські послуги. Послуги з довірчого управління для юридичних осіб. Регулювання відносин у сфері довірчого управління. Розвиток фінансових послуг із довірчого управління в Україні.

2.10. Послуги з управління майном при фінансуванні будівництва житла

Необхідність та сутність фінансових послуг з управління майном при фінансуванні будівництва житла. Особливості фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ) та фонди операцій з нерухомістю (ФОН). Управителі ФФБ та ФОН. Укладання договору про участь у ФФБ та у ФОН. Організаційні аспекти функціонування фонду фінансування будівництва житла та фонду операцій з нерухомістю. Розрахунок вартості зобов'язань при внесенні коштів до ФФБ. Види ФФБ. Діяльність ФФБ в Україні. ФОН на ринку фінансових послуг України. Емісія сертифікатів ФОН. Ризики здійснення інвестицій у ФФБ та у ФОН. Нагляд та регулювання діяльності управителів ФФБ та ФОН.

2.11. Фінансові послуги з недержавного пенсійного забезпечення

Пенсійні система України: структура, передумови та напрями реформування. Розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Суб'єкти системи недержавного пенсійного забезпечення. Участь страхових компаній та банків в системі недержавного пенсійного забезпечення. Недержавні пенсійні фонди (НПФ) та їх види. Організаційні аспекти діяльності НПФ. Учасники та вкладники НПФ. Пенсійні внески та пенсійні виплати. Управління активами НПФ. Оцінка фінансового стану НПФ. Критерії визначення економічної ефективності діяльності НПФ. Порядок припинення діяльності НПФ. Особливості діяльності НПФ в Україні.

2.12. Фінансові послуги зі спільного інвестування

Необхідність та сутність діяльності зі спільного інвестування в мовах ринкової економіки. Інститути спільного інвестування (ІСІ) та їх види. Корпоративні інвестиційні фонди (КІФи). Управління активами корпоративного інвестиційного фонду. Пайові інвестиційні фонди (ПІФи). Інвестиційні сертифікати та інвестиційна декларація ПІФу. Відкриті,

інтервальні та закриті інвестиційні фонди. Диверсифіковані та недиверсифіковані, спеціалізовані та кваліфікаційні інвестиційні фонди. Біржові інвестиційні фонди. Венчурні фонди. Переваги та ризики вкладень у інвестиційні фонди. Особливості управління та інвестування активів ІСІ. Оцінка ринкової вартості активів ІСІ. Вартість чистих активів ІСІ. Державне регулювання діяльності ІСІ. Особливості розвитку фінансових послуг зі спільного інвестування в Україні.

2.13. Гарантійні фінансові послуги

Необхідність та сутність гарантійної фінансової послуги. Суб'єкти гарантійних операцій. Основні види гарантій. Відкличні та безвідкличні гарантії. Прямі та непрямі гарантії. Гарантії із забезпеченням та без забезпечення. Надання гарантій в міжнародних розрахунках. Контргарантія. Умовна та безумовна гарантія. Основні види банківських гарантій. Тендерна гарантія. Гарантія виконання. Платіжна гарантія. Гарантія авансового платежу. Гарантія повернення позики. Процедура надання банківської гарантії. Оплата гарантійних фінансових послуг. Поручительство. Оформлення відносин поручительства. Розвиток гарантійних послуг в Україні.

2.14. Електронні фінансові послуги

Електронна торгівля, е-комерція, електронний бізнес. Види фінансових послуг в системі електронної комерції. Переваги та недоліки отримання споживачами електронних фінансових послуг. Класифікація фінансових Інтернет-послуг. Інтернет-банкінг. Інтернет-трейдинг. Особливості надання послуг класичними, дисконтними та он-лайн брокерами. Інтернет-страхування. Особливості розвитку FinTech індустрії у світі та організація діяльності фінтех-компаній. Основні перешкоди щодо розвитку електронних фінансових послуг в Україні.

2.15. Захист прав учасників ринку фінансових послуг

Необхідність організації системи захисту прав споживачів фінансових послуг. Захист прав споживачів фінансових послуг. Захист прав кредиторів. Фінансові криза та проблемна заборгованість. Місце і роль асоціацій споживачів і професійних учасників ринку в захисті прав споживачів фінансових послуг. Об'єднання учасників фінансового ринку України. Особливості процедури досудового вирішення спорів споживачів і оферентів фінансових послуг в європейських країнах. Фінансовий омбудсмен. Фінансова інклюзія та фінансова грамотність населення. Особливості реалізації державної політики щодо захисту прав учасників ринку фінансових послуг в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року: Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. №391.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III.
3. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III.
4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР.
5. Ринок фінансових послуг: підручник / Онищенко В.О., Завора Т.М. – Полтава: ПолНТУ, 2017. – 409 с.
6. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.
7. Ринок фінансових послуг: навчально-методичний комплекс для студентів за напрямом підготовки «Фінанси і кредит» / упорядники: С.В. Науменкова, О.В. Тригуб. – К.: ЦП «Компринт», 2014. – 88 с.
8. Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 400 с.
9. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. для студентів ден. і заоч. форм навчання спец. 8.03050801, 7.03050801 «Фінанси і кредит» / Укоопспілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад.: Черкасова С. В., Гаврилук Г. Є.]. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2016. – 323 с.
10. Банківська система: практикум : навч. посіб. / [З.М. Васильченко, О.В. Тригуб]; за ред. д-ра екон. наук, проф. З.М. Васильченко. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 316 с.
11. Страхіві послуги: опорний конспект лекцій / Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Г.Ю. Тлуста, Т.П. Моташко – К.: Логос, 2017. – 290 с.
12. Страхіві послуги: лабораторний практикум / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Т.П. Моташко та ін.]; за наук. ред. проф. Р.В. Пікус. – К.: Компринт, 2014. – с. 268.
13. Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Т.П. Моташко та ін.]; за наук. ред. проф. Р.В. Пікус. – К.: Логос, 2015. – 508 с.
14. Фінансовий ринок: підручник / В.М. Шелудько. – 3-те вид., стер. – К.: Знання, 2015. – 535 с.
15. Фондовий ринок: підручник : у 2 кн. / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін. ; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2015. – (Серія “Класичний університетський підручник”).
16. Financial markets and institutions / Frederic S. Mishkin, Stanley Eakins. – the 7th Ed. – Prentice Hall, 2012. – 704 p.

МОДУЛЬ 3. ФІНАНСОВИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

3.1. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками

Ризик як об'єктивна економічна категорія. Поняття класифікація, її наукове та практичне значення. Підходи до класифікації ризиків. Ознаки класифікації: причина виникнення, рід небезпеки, характер діяльності, з яким пов'язані відповідні ризики, об'єкти, на які спрямовані ризики. Класифікація ризиків за наслідком їх діяльності. Класифікація фінансових ризиків. Загальна характеристика основних груп фінансових ризиків.

Поняття управління ризиком. Стратегія і тактика управління ризиком. Структурна схема ризик-менеджменту. Функції ризик-менеджменту. Характеристика функцій суб'єкта управління в ризик-менеджменті: прогнозування, організація, регулювання, координація, стимулювання, контроль. Сутність ризик-менеджменту як форми підприємництва. Організація ризик-менеджменту. Основні правила ризик-менеджменту. Способи прийняття рішення в стратегії ризик-менеджменту. Методи ризик-менеджменту: уникнення, прийняття, передання, зниження.

3.2. Система кількісних оцінок фінансового ризику

Ризик в абсолютному виразі. Ризик у відносному виразі. Аналіз існуючих методів оцінки ризику. Схема аналізу ризику. Оцінка можливих втрат підприємства. Якісна та кількісна оцінка ризику. Методи кількісної оцінки ризику. Метод математичної статистики. Метод аналізу чутливості. Метод експертних оцінок. Метод дерева рішень. Метод доцільності витрат. Інтегральна оцінка ризику. Інтегральні характеристики ризику. Роль інтегральних показників ризику в фінансовому плануванні діяльності підприємства.

3.3. Політико-економічний ризик у системі ризик-менеджменту

Суть політико-економічного ризику (ризиків країни) та міжнародного ризику. Чинники, що обумовлюють політико-економічний ризик. Методи управління ризиком країни. Характеристика методики BERI для оцінки ризику країни. сутність методики Швейцарської банківської корпорації. Визначення рейтингу країни. Рейтинг економічного ризику. Трансляційний ризик. Формування рейтингу політичного ризику. Проблеми, що існують при визначенні ризику країни. Визначення доцільності страхування політичного ризику.

3.4. Управління ризиками проектного фінансування

Загальні закономірності управління інвестиційними проектами. Критерії оцінки інвестиційного проекту. Оцінка економічної ефективності проекту. Застосування методу дисконтування для оцінки економічної ефективності проекту. Методи оцінки інвестиційних ризиків. Оцінка економічної ефективності страхування інвестиційних ризиків. Методологія оцінки ефективності страхування інвестиційних ризиків. Приклади оцінки

ефективності страхування політичних ризиків. Практика страхування інвестиційних ризиків. Страхування від політичних ризиків. Страхування інвестицій від комерційних і фінансових ризиків.

3.5. Управління ризиками портфеля фінансових інструментів

Диверсифікація як спосіб зниження ризику. Теорія портфеля. Сутність управління портфелем цінних паперів. Норма прибутку цінних паперів. Ризик цінних паперів. Кореляція цінних паперів та її застосування. Портфель з двох різних акцій. Портфель з багатьох акцій. Загальні засади теорії портфеля. Оптимізація його структури. Спрощена класична модель формування портфеля. Альтернативні теорії формування портфеля фінансових інструментів.

3.6. Ризик неплатоспроможності суб'єктів господарювання

Сутність ризику неплатоспроможності. Характеристика джерел ризику неплатоспроможності. Аналіз ризику неплатоспроможності підприємства. Експертні оцінки. Коефіцієнтний аналіз. Зарубіжні методики. Модель Е. Альтмана. Модель Credit-Men. Оцінка фінансових ризиків за допомогою Метода Ліса. Модель CART. Модель Таффлера. Модель Д. Чессера. Модель Дж.Фулмера. Французька модель. Управління ризиком неплатоспроможності.

3.7. Кредитний ризик в системі фінансових відносин

Сутність кредитного ризику. Причини виникнення кредитного ризику. Банківська кредитна політика та ризик. Концепція стратегії кредитного ризику. Кількісна оцінка кредитного ризику. Система кількісних показників ступеня кредитного ризику. Метод фінансових коефіцієнтів. Статистичні методи оцінки ступеня кредитного ризику. Експертні методи оцінки кредитного ризику. Аналіз, методи зниження та моделювання кредитного ризику. Джерела та структура кредитного ризику. Методи зниження кредитного ризику.

3.8. Відсотковий ризик, методи аналізу та управління

Сутність і зміст відсоткового ризику. Значення відсоткового ризику. Стратегії управління відсотковим ризиком (загальна характеристика). Метод структурного балансування. Управління процентною маржею. Основні положення геп-менеджменту. Кумулятивний геп. Проблеми практичного застосування геп-менеджменту. Дюрація як метод управління відсотковим ризиком. Хеджування ризику відсоткових ставок за допомогою форвардних контрактів. Процес хеджування ф'ючерсами відсоткових ставок. Опціони відсоткових ставок. Хеджування ризику відсоткових ставок на основі своп - контрактів.

3.9. Управління ризиком ліквідності

Сутність ризику ліквідності. Характеристика джерел ризику ліквідності. Класифікація ризику ліквідності. Теорії управління ризиком ліквідності. Теорія комерційних позик. Теорія переміщення. Теорія очікуваного доходу. Теорія управління пасивами. Методи управління ризиком ліквідності. Методи управління ліквідністю банку. Стратегія трансформації активів. Стратегія запозичення ліквідних засобів. Стратегія збалансованого управління ліквідністю. Методи оцінювання потреби в ліквідних засобах. Метод фондового пулу. Метод структурування фондів. Метод показників ліквідності. Управління грошовою позицією та обов'язковими резервами банку.

3.10. Валютні ризики суб'єктів господарювання, методи аналізу і управління

Поняття і головні чинники валютного ризику. Класифікація валютних ризиків. Основні види валютного ризику: економічний, трансляційний, угод. Особливості управління валютними ризиками. Валютні операції та управління валютним ризиком. Управління валютною позицією банку. Управління валютною позицією на основі структурного балансування валютних потоків. Управління валютною позицією за допомогою строкових валютних угод. Форвардні угоди: мета та умови укладання форвардних контрактів.

Особливості обрахунку форвардних курсів. Форвардні угоди на нестандартні терміни. Нові форми форвардних угод. Використання форвардних угод на українському валютному ринку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Т.П. Моташко та ін.]; за наук. ред. проф. Р.В. Пікус. – К.: Логос, 2015. – 508 с.
2. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками: Підручник. - К.: Знання 2010. - 560 с.
3. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посібник / Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». — К. : Кондор; ІВЦ "Видавництво «Політехніка», 2004. — 200с.
4. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. - К.: Знання, 2008. - 1019 с.
5. Управління фінансовими ризиками: Опорний конспект лекцій / Пікус Р.В., Приказюк. Н.В. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 228 с.
6. Управління фінансовими ризиками: Лабораторний практикум /

Р.В. Пікус, Н.В.Приказюк, Г.Ю. Тлуста, Г.І. Олійник. – К.: Логос, 2018. – 213 с.